

ВПЛИВ МОСКОВСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ: НА ПРИКЛАДАХ ПЕРЕХОПЛЕНИХ ІНСТРУКЦІЙ ТА МЕТОДИЧОК

Ю. Д. Паламарчук, К. І. Мелекесцев

Анотація. Досліджуючи московські методички щодо колабораціонізму та організації життя в окупації, завданнями цієї публікації маємо, по-перше, роз'яснити поняття «колаборант» та «колабораціонізм»; по-друге, проаналізувати московські методички для громадян України, які знаходяться в окупації та можуть стати потенційними колаборантами; по-третє, з'ясувати вплив пропаганди на настрої в державі; по-четверте, дослідити приклади колабораціонізму серед представників влади.

Ключові слова: пропаганда, колабораціонізм, інформаційне протистояння, московія, окупація.

Колабораціоністи та колабораціонізм, самі ці слова українське суспільство дедалі частіше використовує в розрізі подій сучасної московсько-української війни. Але чи завжди те, що визначають як «колаборант», є справді виявом колабораціонізму? Чому пропаганда про «хороших московитів» працює на окупованих територіях?

Порушуючи питання колаборантів, слід сказати, що вербування українців через ФСБ відбувається постійно (й не лише з 2014 р., а й з початку 1990-их рр. розроблялися та впроваджувалися московські пропагандистські кампанії), тому в українському суспільстві сформувалися загальні стереотипи про роботу колабораціоністів. З «колаборантами» пов'язують такі стереотипи: здача території (допомога в окупації території чи безпосередній вплив на підготовку окупації); співпраця з окупаційними адміністраціями, коригування вогню по неокупованих територіях; обов'язковим маркером стало використання російської мови (загальний стереотип: якщо російськомовний, то колабораціоніст); ідея, що нібито колаборантами стають лише люди з низьким соціальним статусом; але все це лише частково правда. Станом на 2023 р. – у ситуації з майже десятирічним станом війни з московією – офіційно підтвердженими є сотні випадків вищезгаданого колабораціонізму, але також наявні сотні випадків колабораціонізму серед населення, яке не має низького соціального статусу (тобто представники депутатського корпусу) [1].

Тому задля розвінчування міфів про колаборантів у межах розслідування від Головного управління розвідки Міністерства оборони України у 2022 р. був розсекречений для громадського ознайомлення такий матеріал: документ від московської пропагандистської машини для прихильників «руського мира» в Україні, так званий «Довідник для громадян України з організації спротиву київському маріонеточному уряду» від «Центру аналізу інформації та пропаганди». У виданні даються детальні поради для саботажу роботи в усіх підвладних структурах української держави: державна служба, органи влади, офісна робота, медицина, правоохоронна діяльність, релігійна сфера, освіта та інші [2].

Традиційною для путінського режиму стала ненависть до всього «нерусського», і цей довідник не став винятком. Тому ми можемо спостерігати такі постулати московської пропаганди про Україну: «київська хунта», «маріонетковий уряд», «нацики» та інші негативні характеристики можуть викликати у потенційних завербованих бажання вірити в «хорошу» ФСБ, яка протиставляється «нацикам» чи «маріонеткам Заходу». Щодо «інструкцій» для колаборантів, можна виділити такі: «Давайте заплутані і нелогічні відповіді, коли вас прохатимуть про пораду... навіть якщо володієте українською, ведіть розмову повільно, примушуючи співрозмовника запропонувати перейти на російську... при виявленні ознак корупції не повідомляйте керівництво і правоохоронним органам... пишіть якомога більше запитів у різні інстанції» [2]. Як можна побачити, по-перше, московська ФСБ не тільки займається точковим підкупом громадян задля інформації та співпраці, а й конкретні інструкції можуть показати, що головним їх завданням є знищення довіри населення до державних органів; по-друге, наслідком такої підривної роботи може стати початок ностальгії за «організованим» життям в СРСР і бажанням об'єднатися з московитами, щоб повернутися до старого життя.

Продовжуючи розгляд питання колабораціонізму в Україні, слід згадати, що 2022 р. був випущений ще один документ, який за метою має переконання українського населення в окупації, що окупанти не мародери й убивці, а герої, які прийшли їх рятувати від «режима Зеленого і США». У вищезгаданому документі наявні такі «методичні рекомендації» для агітаторів серед населення на тимчасово окупованих територіях Запорізької та Херсонської областей: «документ розповсюджується виключно для інструкторів, афілійованих керівництвом “єдиної Росії”, і не може бути переданий на ознайомлення третім особам...; єдиним органом, який курує роботу окупаційних адміністрацій на захоплених українських територіях, визначено кремлівську партію “єдина Росія”». Згідно з московською методичкою, окупантам та колаборантам було дозволено збір матеріальних коштів у населення [3].

Приложение № 1
Редакция №3 от 01.07.2022

Таблица № 1.

№	Возможные вопросы	Варианты ответов	Примечание
1	Эта гуманитарная помощь от России?	Все верно, данная гуманитарная помощь – от простых людей, сочувствующих жителям.	Важно указание того, что помощь оказывается простыми людьми.
2	Россия будет нас бомбить?	Нет, Российская Федерация осуществляет только высокоточные удары по военным объектам.	В случае, если ссылка идет на украинские новости – данные новости являются ложными с целью дискредитации Российской Федерации.
3	Россия тут навсегда?	Да, вы можете не бояться, Российская Федерация не отступает.	В случае с упоминанием ранее освобожденных территорий, на которых было предпринято отступление – они не входили в планы СВО.
4	Мне не нравится (имя чиновника ВГА).	В России – настоящая демократия и вы сможете выбрать любых чиновников, которые вам будут нравиться, а можете и баллотироваться сами.	От данного вопроса желательно уходить в общении ссылаясь на аполитичность.
5	Когда будет референдум?	11 сентября в Единый день голосования.	
6	Что будет, если Украина вернется?	Украина не вернется на эти территории.	
7	Почему продолжают боевые действия?	Идет бой за освобождение Николаевской области, в ближайшее время все цели СВО будут выполнены.	Можно рассказать о том, что ВСУ обстреливает Херсонскую и Запорожскую область ввиду ненависти к населению.
8	Я говорю по-украински. Что со мной будет?	Ничего, в Крыму, например, три официальных языка.	При знании украинского – можно перейти на него.
9	Что сейчас с Украиной?	Украину делят США и Европа, вскоре ее государственность перестанет существовать.	Можно сослаться на то, что в западных областях уже в обороте польский злотый на уровне с гривной.
10	Я смогу поехать на территорию других областей Украины или Европу?	Это зависит лишь от властей Украины и европейских стран.	Стоит упомянуть, что сейчас на русскоязычных людей идут гонения по всему миру.

Рис. 1. «Таблица 1» методички для агітаторів на окупованих територіях України [3]

Також документ містить таблицю з роз'ясненнями на питання від населення, яке живе в окупації: «Росія буде нас бомбити... Росія тут назавжди?...». Тобто можна зробити такий висновок: московська пропаганда в окупованих територіях базувалася і продовжує базуватися на умовному «захисті» населення від української влади, знову можна спостерігати типові московські постулати про «вільність української мови» в окупації, про наявність «справжньої» російської демократії на відміну від України, яку ділять США та Європа (рис. 1).

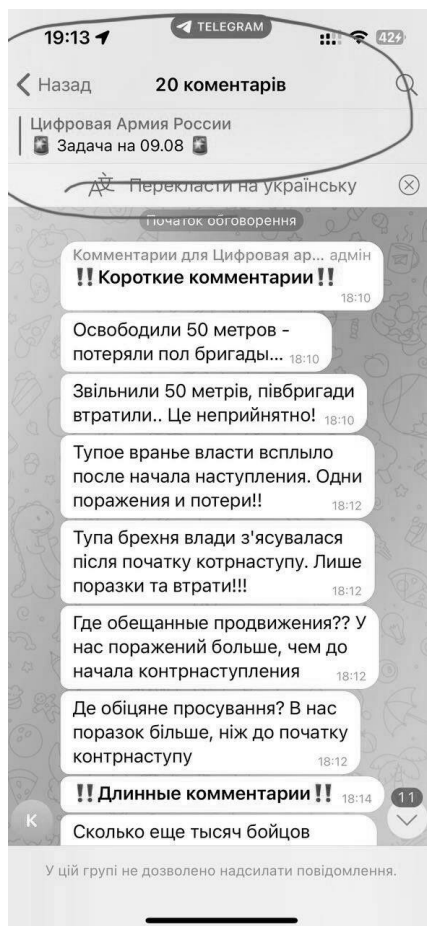

Рис 2а. Цифрова армія Росії [4]

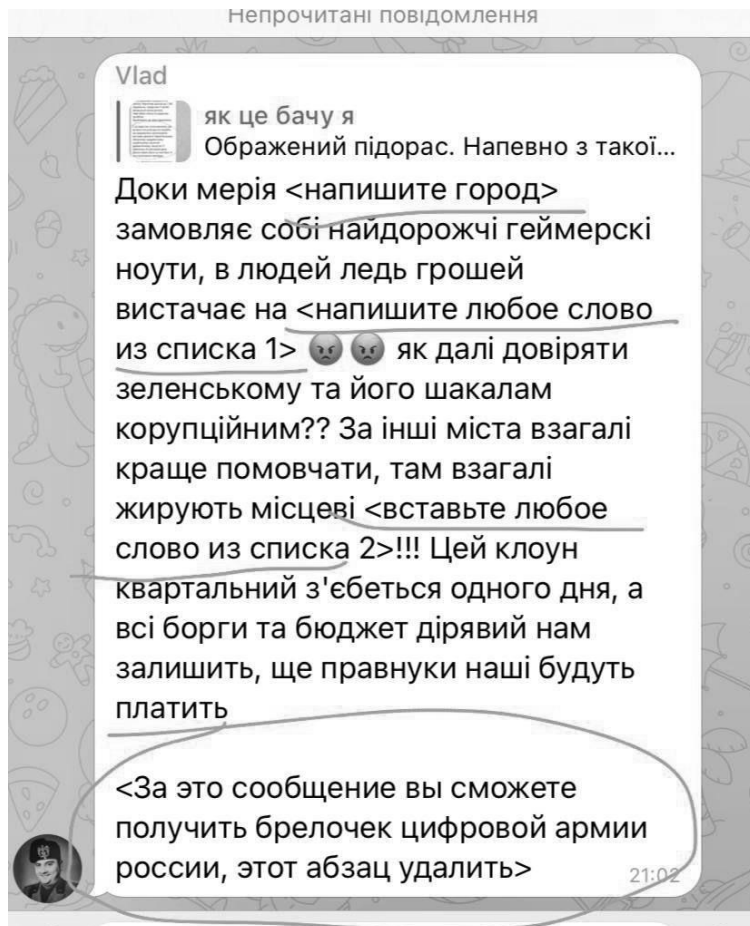

Рис. 2б. Напишите город [4]

Із рисунків (рис. 2а, 2б) можна побачити такі інструкції від московських кураторів, які виникли на фоні української піар-компанії контрнаступу «Звільнили 50 метрів, півбригади втратили... Де обіцяне просування?..», а також корупційних скандалів із закупівлями речей у бомбосховища за завищеними цінами у десятки разів (ситуації з «барабанами» та «овочерізками») [4].

З попередніх постулатів московської пропагандистської кампанії на масову паніку серед населення; по-друге, підірив діяльності українських військових внаслідок масового падіння патріотизму та віри в перемогу України; по-третє, зниження довіри населення до чинної влади в Україні; по-четверте, внаслідок зменшення довіри до влади та віри в перемогу української держави, бажання громадян України переходити на бік московитів зростатиме (і це не лише за можливу грошову винагороду, яку може отримати громадянин, а й через те, що його сподівання в обіцяному «теплому місці» будуть «забезпечені»).

Оглянувши основні документи та інструкції для колаборантів, перейдемо до розгляду персоналій колаборантів із партії «Слуга народу», які на початку повномасштабного вторгнення перейшли на бік окупаційної влади в Харківській, Херсонській та Запорізьких областях. Перший відомий випадок колабораціонізму серед «слуг» стався на території окупованої Херсонської області в 2022 р., де ексдепутат від «слуг» Ковальов отримав посаду заступника голови з питань сільського господарства у новоствореному уряді. У квітні 2022 р. колаборант заявляв, що добровільно залишився на окупованій території Херсонщини задля допомоги українському населенню в окупації. І уже влітку 2022 р. вищезгаданий «слуга», перейшовши до співпраці з окупаційною владою, використовував для свого захисту одну із вищезгаданих методичок, заявляючи, що «Росія тут назавжди..., Росія нас розуміє та чує...», тобто у цьому випадку ми можемо бачити, що московські методички працюють (рис. 3) [5].

Алексей Ковалев

1 год · 🌐

Вчера был на очень важном для меня, да и для всех фермеров в наших краях мероприятии - первый заместитель Руководителя Администрации Президента Российской Федерации Сергей Кириенко встретился с фермерами Херсонской области

Во-первых, было заявлено, что Россия здесь всерьез и навсегда!
Во-вторых, на встрече мы озвучили все наши вопросы и пожелания

Все что так тревожит любого агропроизводителя Херсонской области:

- что делать с реализацией зерновых и технических культур урожая 2021 года

- что с урожаем 2022 года?

- кому и как продавать, какие рыночные, государственные и иные механизмы будут задействованы?

Все вопросы были обсуждены максимально детально.

!!! Планируется полномасштабная интеграция аграриев Херсонщины в экономическую модель России.

Будут применяться все инструменты поддержки производителей аграрной продукции которые действует на территории РФ.

Думаю, что скажу не только про себя, но и других участников встречи - люди вышли с осознанием, что Россия нас слышит и понимает.

Кроме аграрных вопросов обсуждали и статус Херсонской области - повторяюсь Россия навсегда и теснейшая интеграция с Россией уже происходит

2 коментарі Поширили: 17

Рис. 3. Коментарі Олексія Ковальова щодо окупації Херсонщини [6]

Також у 2022 р. «Запорізький Центр Розслідувань» випустив дослідження щодо представників різних партій, які пішли на співпрацю з московитами. До прикладу, колишній голова Південноміської ОТГ (від «Слуг народу») Олександр Брюханов у лютому 2022 р., виступаючи перед зібранням місцевих мешканців, заявив, що чинити опір окупантам не потрібно. Після деокупації Харківщини у 2022 р., О. Брюханову оголосили про підозру в державній зраді, а після взяли під варту, і статтю перекваліфікували на більш легку. Окрім вищезгаданого О. Брюханова, було затримано ще одну представницю від «слуг» Надію Антонову. Її підозрюють у налагодженні контактів із командиром російських військових із позивним «Вітязь» у Кутузівці із подальшою передачею московитам усіх даних про громадян [7].

Отже, можна сказати, що розроблені московською пропагандою методички активно використовуються як і на окупованих територіях, так і на підконтрольній території України. Досвід колабораціонізму представників «Слуг народу» показує, що навіть ті люди, які цинічно прикриваються любов'ю до України, можуть перейти на бік окупантів під виглядом захисту інтересів українців. Відповідаючи на питання «Чому ж московська пропаганда про “хороших московитів” працює?», можна сказати, що під час довгого її використання та обмеження всього українського пропаганда починає працювати, тобто з часом люди починають вірити, що Москва – це добре, а Україна діє проти їхніх інтересів виживання.

Abstract. Studying Moscow's methods of collaborationism and the organization of life in the occupation, the goals of this paper were: firstly, to clarify the concepts of collaborators and collaborationism; secondly, to further consideration of Moscow methods for citizens of Ukraine who are under occupation and can become potential collaborationists; thirdly, to find out the influence of propaganda on public consciousness in the country; fourthly, to investigate examples of collaboration among government officials.

Keywords: propaganda, collaborationism, informational warfare, muscovy, occupation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мелекесцев К. Нові технології соціальних мереж та їх наслідки для інформаційного протистояння навколо історії України. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2023. № 61. С. 26–35. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/742>

2. В рф випустили спеціальний довідник для проросійських зрадників і колаборантів, *ArmyInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/27/v-rf-vypustyly-speczialnyj-dovidnyk-dlya-prorosijskyh-zradnykiv-i-kolaborantiv/>

3. Розвідка показала російські методички для агітаторів на окупованих територіях України. *ArmyInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/23/rozvidka-pokazala-rosijski-metodychky-dlya-agitatoriv-na-okupovanyh-terytoryyah-ukrayiny/>

4. Працюють русняві боти по українських чатах телеграм каналів. *Донбас Оперативний*. URL: https://t.me/Donbas_Operativnyi/52600

5. На Херсонщині ексдепутат від «слуг» і колаборант Ковальов отримав «посаду» у створеному окупаційною владою «уряді». *Громадське*. URL: <https://hromadske.ua/posts/na-hersonshini-eksdeputat-vid-slug-i-kolaborant-kovalov-otrimav-posadu-u-stvorenomu-okupacijnoyu-vladoyu-uryadi>

6. Депутат Ковальов вважає, що на Херсонщині «росія назавжди». У «Слузі» його підозрюють у держраді. *Громадське*. URL: <https://hromadske.ua/posts/deputat-kovalov-vvazhaye-sho-na-hersonshini-rosiya-nazavzhdi-u-sluzi-jogo-pidozruyut-u-derzhradi>

7. Опоблок, «слуги» і локальні партії: хто ще, крім ОПЗЖ, пішов у колаборанти. *Запорізький центр розслідувань*. URL: <https://incentre.zp.ua/opoblok-slugy-i-lokalni-partiyyi-hto-shhe-krim-opzzh-pishov-u-kolaboranty/>

УДК 612.833.81

ВПЛИВ НАТАЛІЇ ПОЛОНСЬКОЇ-ВАСИЛЕНКО НА УКРАЇНСЬКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ДІАСПОРУ

Я. І. Пилипчик, Н. Р. Темірова

Анотація. У розвідці розглядається просвітницька діяльність видатної української інтелектуалки Наталії Полонської-Василенко та окреслюється її вплив на українську культурну й інтелектуальну діаспору. Проаналізовано основні аспекти просвітницької роботи, зокрема лекційна та публіцистична діяльність, організація культурних заходів і публікації. Дослідження зосереджено на розгляді внеску Наталії Полонської-Василенко у зміцнення української ідентичності, збереження культурної спадщини та сприяння громадським ініціативам у розвитку українського народу як української інтелектуалки та активної учасниці української діаспори.

Ключові слова: Наталія Полонська-Василенко, просвітницька діяльність, інтелектуальна діаспора, публікації, українська культура.

Наталія Полонська-Василенко була визначною постаттю в громадсько-політичному житті України, а також українській культурній та інтелектуальній діаспорі. Її вплив можна розглядати з кількох аспектів: науково-літературна діяльність, громадська діяльність, просвітницька робота.

У процесі вивчення постаті Н. Полонської-Василенко виокремлюються два етапи: друга половина ХХ ст. – представлений діаспорними дослідженнями, та кінець ХХ – перша третина ХХІ ст., коли в Україні з'явилися спеціальні дослідження її життя та творчості. Серед представників української діаспори відзначимо Л. Винара, О. Оглоблина, О. Омельченка, які співпрацювали з Наталією Дмитрівною та аналізували її доробок [1; 2; 3; 4]. В Україні інтерес до дослідниці з'явився лише в 1990-ті рр. Низку розвідок їй присвятив І. Верба, який зосередився на біографії науковиці [5; 6]. Інші дослідники привернули увагу до окремих сторін її творчості. Проте незважаючи на певний доробок українських авторів, постать Н. Полонської-Василенко потребує вивчення в контексті визначення її внеску у підтримання національних традицій вивчення української минувшини.

Одним з аспектів її діяльності була співпраця та активна участь української інтелектуальної діаспори в історичних товариствах. Н. Полонська-Василенко відіграла важливу роль у створенні Українського Історичного Товариства (УІТ). Ідея його формування виникла в другій половині 1964 р. через потребу координації праці українських істориків, які опинились в еміграції. До цього моменту науковиця працювала в журналі «Український історик», який було створено на протигагу радянському «Українському історичному журналу». На початку створення УІТ до неї звернувся О. Оглоблін, попрохавши поради, на що отримав позитивну відповідь і підтримку з боку Наталії Дмитрівни. Зокрема, на неї поклалися перемовини з професором Курінним. Передбачалося перетворити редакцію «Українського історика» на ініціативну групу, яка потребувала широкої бази, як територіальної, так і персональної. Під час жвавого листування у листопаді 1964 р. було остаточно сформовано ініціативну групу «Українського Істо-